

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd a starých jazyků

Miroslav Kozmér

**Téma životních zkoušek v knize
Sírachovec**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Dr. Ing. Ladislav Heryán, Th.D.

Praha 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 11 2021

Miroslav Kozmér

Bibliografická citace Téma životních zkoušek v knize Sírachovec: bakalářská práce Miroslav Kozmér; vedoucí práce: Dr. Ing. Ladislav Heryán, Th.D. Praha, 2021; počet stran: 44.

Anotace

Práce se zabývá tématem životních zkoušek v knize Sírachovec. Nejprve ukazuje rozbor klíčových slov na základě biblických komentářů, slovníku, a exegeze s přihlédnutím k základním psychologickým aspektům. Dále rozebírá exegeze vybraných částí, které popisují životní zkoušky, kdy na konci každé kapitoly je shrnuto, v čem lze spatřovat životní zkoušku.

Klíčová slova

Životní zkouška, Sírachovec, bázeň Boží.

Abstract

The thesis deals with the topic of life trials in the book Sirach (Ecclesiasticus). First, it shows the analysis of keywords based on biblical commentaries, vocabulary, and exegesis, taking into account basic psychological aspects. It also discusses the exegesis of selected parts that describe life trials, where at the end of each chapter it is summarized what can be seen as a life test.

Keywords

Trial of life, Sirach (Ecclesiasticus), Fear of God.

Počet znaků: 73244.

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat všem profesorům z KTF-UK za ochotu a trpělivost se kterou přistupují ke studentům a přes náročnost životních zkoušek jsou oporou při studiu každému z nás. Rovněž bych chtěl jmenovitě poděkovat Dr. Ing. Ladislavu Heryánovi Th.D. a Dr. Vojtěchu Eliášovi za věnovaný čas při konzultacích, které byli vždy přínosné, a to i přes časovou náročnost psaní této práce. Nakonec musím poděkovat rodině a přátelům za materiálně-technickou a osobní podporu při celém studiu i této práci.

Obsah

Úvod.....	11
1. Pojmosloví.....	13
1.1. Základní pojmy	13
1.2. Lidské štěstí	13
1.3. Bázeň Boží.....	14
1.4. Víra / Amen	15
1.5. Moudrost.....	17
1.6. Životní zkouška.....	18
2. Kniha Sírachovec	20
2.1. Autor	21
2.2. Struktura knihy	21
2.3. Shrnutí.....	22
3. Vnímání zkoušky ve světle víry.....	24
3.1. Životní zkouška.....	24
3.2. Křesťanské pojetí	25
3.3. Shrnutí.....	26
4. Exegeze vybraných částí	27
4.1. Bázeň Boží, Sír 32,14-24.....	27
4.1.1. Biblický oddíl.....	27
4.1.2. Bázeň Boží	27
4.1.3. Shrnutí	28
4.2. Stálost ve víře, Sír 2,1-18.....	28
4.2.1. Důvěra	29
4.2.2. Stálost ve víře.....	29
4.2.3. Shrnutí	31
4.3. Lékař a nemoc, Sír 38,1-15.....	32
4.3.1. Nemoc jako zkouška	32
4.3.2. Lékař	33
4.3.3. Nemoc	34
4.3.4. Shrnutí	35
4.4. Zdraví a radost, Sír 30,14-25	35
4.4.1. Zdraví a radost.....	36
4.4.2. Zdraví	36
4.4.3. Radost.....	37
4.4.4. Starozákonní pohled na zdraví a radost	37
4.4.5. Shrnutí	39
4.5. Spoléhání na člověka a na Boha, Sír 11,1-1	39
4.5.1. Náhled	40
4.5.2. Náhled na životní zkoušky	40
4.5.3. Dobro a zlo	41
4.5.4. Shrnutí	43
4.6. Chvála moudrosti, Sír 24,1-9	43
4.6.1. Chvála moudrosti	44
4.6.2. Moudrost	44
4.6.3. Chvála moudrosti	44
4.6.4. Shrnutí	44
Závěr	45

Seznam literatury.....	47
------------------------	----

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybral zcela náhodně, ale s důrazem na oblíbenost biblistiky. Nicméně při hlubším ponoření se do problematiky životních zkoušek, jsem narazil na různé formy chápání a vnímání životní zkoušky, kdy jsem ocenil toto téma jako přínosné a obohacující.

Práce jsem vedl z pohledu biblistiky na základě biblických komentářů, slovníku, a exegeze s přihlédnutím k základním psychologickým aspektům v rozsahu psychologického slovníku, případně k doplňkové literatuře.

Tuto bakalářskou práci zpracovávám za pomoci rešerše odborné literatury, a to dostupné v češtině, rozšířené o monografii v anglickém a německém jazyce. Význam klíčových slov jsem dohledal podle septuaginty v řečtině.

V této práci si kladu za cíl ukázat životní zkoušky, o kterých pojednává kniha Sírachovcova. Cíl práce se snažím dosáhnout za pomoci částečného rozboru pojmů a exegeze vybraných částí.

1. Pojmosloví

Biblické texty čteme jako lidé určité epochy, určité kultury i jazykové oblasti. Vzhledem k těmto okolnostem v první kapitole rozebírám pojmy, které používá Ben Sírach pro popis životních zkoušek.

Postup bude následující.: Určený pojem nejdříve uvedeme v jeho psychologické dimenzi. Potom zmíníme jeho etymologii a nakonec ukážeme, jaký má tento pojem význam v Písmu. Hebrejské termíny jsme konzultovali v hebrejsko-českém slovníku od Blahoslava Pípala.¹ Ostatní pojmové dimenze pro lepší pochopení rozebereme pomocí slovníku psychologického, etymologického a biblického, případně pro obohacení použijeme slovník filosofický a slovník biblické teologie.

Cílem této práce nejsou pojmy jako takové, a proto rozsah a vysvětlení omezíme pouze na základní pochopení.

1.1. Základní pojmy

Základní pojmy, jako je zkouška, bázeň Boží, štěstí, či víra, nás provázejí celým životem. Stejně tak tomu bude v této práci. Jistě narazíme na spousty dalších pojmů, které jsou zajímavé. Nicméně, pro lepší pochopení této práce, u které již název napovídá, že půjde o téma životních zkoušek v knize Sírachovec, považujeme za důležité odhalit obsah pojmů pro Sírachovce stěžejních.

V dějinách není ničím výjimečným, že ten či onen termín, slovo, může být vzhledem k dobovým či kulturním okolnostem nabývat různého významu. Leckteré odvětví může užitě slovo vnímat zcela jinak, než tomu bylo dříve. Slovo tedy zůstává, ale obsah se může měnit.

1.2. Lidské štěstí

Psychologie definuje štěstí jako „pocit tělesného a duševního blaha, bez tlaku neuspokojené potřeby; patologicky lze štěstí nalézt i v bolesti“².

Etymologické hledisko nám dá širší obraz v souvislostech na příbuzná či odvozená slova (jako šťastlivec, štěstěna, obšťastnit, potěšit se aj.). Rovněž zjistíme, že

---

¹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. Praha: Kalich, 1997.

² HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004, s. 272.

v praslovanštině jde o starobylou složeninu s původním významem „dobrý podíl, dobrý úděl“; srov. rovněž chorvatské „čestit“ („počestný, šťastný“).³

Z biblického hlediska jde ve Starém zákoně především o to, co se zdařilo, co vedlo k cíli, nebo bylo prospěšné. Starozákonní člověk ovšem nikdy nezapomínal, že právě Bůh je ten, jenž dává šťastný prospěch.⁴ Předpokladem toho, aby Bůh člověka obdařil tímto štěstím, je plnění jeho příkazů.⁵ Leč, štěstí Božího člověka není jen vnitřní soukromou záležitostí, ale dotýká se i ostatních, kteří z něho mají prospěch.

Kraličtí překládají „výrazem štěstí i hebrejské *šalvá* (bezpečnost, pokoj, bezstarostný klid, Př 1,32; Jr 22,21) a *tûb* (dobrota, dobré věci, Jb 21,16; Př 11,10) a *tôb* (to, co je dobré, lepší, Kaz 4,3), ale také *ʾešer*, *ʾôšer* (Gn 30,13), které jindy překládají výrazy blažený (Ž 41,3; Př 20,7) a blahoslavený (Ž 144,15). Jde tu o štěstí, které způsobil Bůh a platí v jeho očích.“⁶ Rovněž v Novém zákoně Pavel užívá řeckého pojmu *makarios*, jenž bývá překládán výrazem „blahoslavený“.

Štěstí se v českém jazyce objevuje zpravidla ve dvojím významu. První se objevuje v situacích, k nimž dochází bez naší zásluhy. Může jít o výhru v loterii, získání daru... Druhý význam se váže k tomu, co děláme. Péče o rodinu, péče o prostředí okolo sebe.

Pocit radosti a štěstí rovněž zažíváme při dosažení cíle. Nalézáme je i na cestách, když po nejistotách zjistíme, že jdeme správným směrem. Štěstí se může dostavit jako vedlejší produkt, kdy cílem, například u horolezců, je dosažení vrcholu, nikoli radost, která se dostaví po zdolání vrcholu.⁷

1.3. Bázeň Boží

Psychologie hovoří o strachu⁸ či bázlivosti jako povahové vlastnosti, založené na nejistém nebezpečí, kdy člověk má pocity jako je strach, úzkost aj.⁹

Z etymologického hlediska se dozvíme, že „bázeň“, staročesky *bázn* a praslovansky *bojati* znamená „bát se“¹⁰.

Biblické pojetí tohoto termínu je zcela opačné. Hebrejšтина neznala jiný pojem pro zbožnost i náboženství. Bázeň Boží v Písmu je definicí a zároveň synonymem

³ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Praha: LEDA, 2015, s. 703–704.

⁴ Srov. Gn 24,40.42.56; Joz 1,8; 1Kr 22,12; Ž 45,5; Iz 48,15...

⁵ Srov. 1Pa 22,13...

⁶ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, s. 1069.

⁷ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Mít pro co žít*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 9.

⁸ Srov. HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*, s. 263.

⁹ Srov. *tamtéž*, s. 31.

¹⁰ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*, s. 78.

zbožnosti. Nejde tedy o strach v negativním smyslu, ale naopak o důvěrný vztah lásky k Otci.

V Novém zákoně je Boží bázeň odrazem zbožnosti. „Bázeň a strach plynou právem z vědomí hříchu.“¹¹ Strach se v tomto případě objevuje tam, kde je láska. Nechceme zklamat toho, koho milujeme. Bůh se lidem nezjevoval, aby je vyděsil, je tomu právě naopak, říká „neboj se“¹².

Sírachovec rovněž dovozuje, že bázeň Boží je prakticky totožná se zbožností.¹³

1.4. Víra / Amen

Psychologie hovoří o víře jako o přesvědčení, které je emočně podmíněné a které nelze ani potvrdit ani vyvrátit.¹⁴

Etymologie slova víra poukazuje, že původní význam českého slova byl asi „pravdivá věc, věrnost“.¹⁵ Český pojem sám o sobě pochází z indoevropského *ver*, od latinského *verus* = pravý, zní tu i „věrnost“.

Biblické pojetí slova víra, často doplněné souhlasným „amen“ v sobě obsahuje naprostou důvěru¹⁶ a je středem náboženského života.¹⁷ Pokud z našich úst zazní slovo amen, neříkáme tím jen „věřím tomu.“ Říkáme tím i to, že my budeme naplňovat daná slova „staniž se!“ Písmo probouzí víru a je svědectvím otců, které má inspirovat syny a dcery, má ukázat, že „věřit Hospodinu a plnit jeho příkazy je smysluplné a správné“¹⁸.

Slovníkový význam kořene ²-m-n: vychovávat; (ni) být jistý, být pravdivý, být spolehlivý, být věrný; (hi) věřit, uvěřit; *ámún* – věrný; *émún* – věrnost; *emúná* – jistota, věrnost, pravdivost, víra; *ámón* – hodnověrný, věrohodný, pěstoun; *ámún* – jistě, věrně, v pravdě.¹⁹

Hebrejské pojetí víry-věřit (אמן = 'm-n), uvěřit, pravdivý, spolehlivý, věrný aj. užívá tzv. hifilu, tedy kauzativu – „způsobuji, aby se něco stalo“, *heemín'*. „Původně má *aman* v hifilu význam konkrétní, neteologický, týká se fyzické síly, vystihuje základní *,behaviour'* živé biologické (zoologické) entity ... Profánní význam אמן v kauzativu

¹¹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 61–62.

¹² Srov. Sd 6,23; Dan 10,12; Lk 1,13.30; Iz 43,5; 44,2...

¹³ Srov. Sír 1,11-20.

¹⁴ Srov. HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*, s. 280.

¹⁵ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*, s. 780.

¹⁶ Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 1195 – 1203.

¹⁷ Srov. LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981, s. 549–555.

¹⁸ BENEŠ, Jiří. *Nevystižitelný Bůh?* Praha: Vyšehrad, 2010, s. 62.

¹⁹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. Praha: Kalich, 1997.

znamená ‚uvěřit‘ nějaké osobě, ‚dát jí zapravdu‘... také v nifalu (*neeman*) označuje *aman* něco trvalého, ‚co zůstává, ob stojí‘.²⁰

Synonyma hebrejského pojmu *'-m-n* (מֵן) jsou například důvěra – (אמון), poznání (ידיעה). Rovněž máme „odvozena nomina *emét* (אמת), *omen* (אמן) vychovatel, *emuna* (אמונה) víra, *omen* (אמן) věrnost.“²¹

Septuaginta tlumočí (מֵן) výrazem *pistis* (πιστις) = víra, důvěra, záruka, věrnost, důkaz aj. Sloveso *pisteuein* (πιστευειν) znamená rovněž věřit, ale i svěřit, pověřit. *Pistos* (πιστος) = věrohodný, věrný, spolehlivý, stejně tak *pistikos* (πιστικος) atp. Tlumočení pojmem *pisteuein* (πιστευειν) je tedy adekvátní.

Latinské fides neznamená jen víru, ale rovněž věrnost²², důvěru, spolehlivost, poctivost, a rovněž záruku, ujištění, slib.²³

Problematika pojmu víra v češtině spočívá v tom, že obsah bývá naplňován matoucími či vágními informacemi. „Ruším tu či onu víru“. Nejde tu o víru, ale o konfesi. Při závodech věříme, že náš svěřenec zvítězí. Víra se rovněž chápe jako pravděpodobnost, s níž se má počítat i když není důkaz, a to ve smyslu dikta biskupa Butlera, že „probability is the guide if life“²⁴. Právě proto se setkáváme s frází „věřím, že“, která označuje všeobecnou víru na rozdíl od víry transcendentní.²⁵

Teologický aspekt víry lze nalézt v Gn 15,1-6; Jan 11,26; Lk 17,19; Mk 5,34; 11,2 *echete pistin* (εχητε πιστιν) Žd 11,1.

Frankl a Lapide ve své knize „Bůh a člověk hledající smysl“ rozepisují pojem víra následovně: „Slovo víra (Glaube) má v němčině etymologický základ ve slově ‚geloben‘ – příslibit, nebo jak říká Martin Buber, ‚sich angeloben‘ – slavnostně si slíbit. Věřit znamená za něco se provdat tělem i duší. Věřit, v latinském *credere* je odvozenina od *cor dare* dát srdce, odevzdat srdce. V řečtině se věřit řekne *pisteuein*, a to je nakažené intelektualismem ... znamená: pokládat něco za pravdu, za spolupůsobení hlavy a srdce. V hebrejštině znamená věřit... naprostou důvěru, která je bezpodmínečná. Věřit ve významu „věřím, že“ v hebrejštině vůbec neexistuje. Slovo „věřit“ se v biblické hebrejštině pojí pouze se třetím pádem „věřím (mu)“. Nezávisle na tom, co se může dít.“²⁶

²⁰ BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*, s. 103n.

²¹ BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*, s. 104.

²² Srov. In fide at amicitia manere = setrvat ve věrném přátelství.

²³ BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*, s. 105.

²⁴ MACQUARRIE, John. *In Search of Humanity*. London: SCM, 1982, s. 159.

²⁵ Srov. BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*, s. 99.

²⁶ FRANKL, Viktor E., LAPIDE, Pinchas. *Bůh a člověk hledající smysl*. Brno: Cesta, 2011, s. 68.

1.5. Moudrost

Psychologie hovoří o moudrosti jako o intelektu, rozvážnosti v hodnocení zejména na základě kognice, rovněž uvádí, že „na rozdíl od chytrosti vždy obsahuje etický rozměr, nemá vazbu na zlo, ale na odmítání zla.“²⁷

Etymologie Pojem moudrost v praslovanštině odpovídá latinskému *mandras*, *mandrus* = čilý, vychytralý nebo živý, a německé *munter* znamená rovněž probuzený, což pochází z indoevropského *mon-d^h h-ro* = přemýšlivý nebo duševně čilý, odvozeno od *mend^h* = doslova položit mysl, k němuž ovšem patří gótské *mundan* = snažit se. Řecký pojem *manthánō* (ř. $\mu\alpha\nu\theta\alpha\nu\omega$) je ovlivněný intelektualismem a za vším se ovšem dnes setkáváme s pojmem *sofia* (ř. $\sigma\phi\acute{\alpha}$). U staroindického pojmu *mandhātar* (myslivý, zbožný) z *men* = myslet a *d^heh* = klást, se setkáváme s výrazným posunem k víře. Přesto všechny tyto pojmy poukazují na danou skutečnost, a to, že moudrost oživuje, probouzí a vede k víře.²⁸

Z biblického hlediska je moudrost vlastností Boží a Bůh dává člověku na ní částečně podíl.²⁹

Kraličtí nejčastěji pojmem moudrost překládají hebrejské *chokmá* (חכמה). Rovněž z úcty k Božím jménu a při hledání způsobu jak jej opsat, aby nebylo svaté jméno vysloveno, se často používalo pojmu moudrost k označení Boha. Takto moudrost byla personifikována³⁰ a pod řeckým vlivem její filosofie zbytnostněna.³¹ Tak či onak, „pravá moudrost je od Boha, který dává člověku srdce schopné rozlišovat mezi dobrem a zlem.“³²

Písmo nabízí ve starém Zákoně sedmadvacet míst, kde najdeme hebrejská slovesa s kořenem *h-k-m*,³³ ale také podstatná jména *hákám* (*H-k-m* = být moudrý, stávat se moudrým)³⁴. Podstatné jméno *hákám* = zkušený, chytrý či moudrý, mudrc. Hebrejské

²⁷ HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*, s. 142.

²⁸ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*, s. 432.

²⁹ Srov. Jb 28.

³⁰ Srov. Př 8,22-31.

³¹ Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 449.

³² LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*, s. 241.

³³ Výskyt hebr. *h-k-m* v mudroslovných spisech: 1x v Ex, 1x v Dtn, 1x v 1Kr, 1x v Za, 4x v Ž, 2x v Jb, 13x v Př a 4x v Kaz. JENNI, Ernst a Claus WESTERMANN.

Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament. 5. Aufl. Göttersloh: Kaiser, 1994, XLI, s. 558.

³⁴ Výskyt hebr. *hákám* v mudroslovných spisech: 3x v Gn, 9x v Ex, 5x v Dtn, 1x v Sd, 4x v 2Sam, 3x v 1Kr, 9x v Iz, 11x v Jer, 3x v Ez, 2x v Oz, 1x v Abd, 2x v Ž, 8x v Jb, 47x v Př, 21x v Kaz, 2x v Est, 1x v 1Pa, 6x v 2Chr. Tamtéž, s. 558.

slovo *håkmå* je velice široké a významově zahrnuje jak aspekt poznání, tak úsudku, ve smyslu uvážlivosti a soudnosti.³⁵

„Moudrost je dobro a nevědomost zlo.“³⁶

1.6. Životní zkouška

Psychologický úhel pohledu nám předkládá na prvním místě zkušenost empirie, poznání, které člověk získává z vnějšího prostředí, a to díky pozorování, činnosti, kterou tvoří, pokusů. Jde o prvotní poznání světa člověkem.

Dále obsahuje životní zkouška zkušenostní programování, kdy při využití vrozených prvků a získané zkušenosti se vytvářejí u člověka nové způsoby chování.

Nakonec je možno říci, že životní zkouška přinášející zkušenost je způsobem vědění. Zkušenost vědění. Toto vědění vzniká prostřednictvím vztahu, které „je založeno na teorii, podle níž veškeré učení začíná zkušeností; učení je následně chápáno jako proces, v němž je vědění tvořeno zpracováním zkušenosti.“³⁷

Z etymologického hlediska termín zkouška, zkusit, okusit, zakusit, pokusit se je všeobecně vykládán jako staré přejití z gótského *kausjan* (zkoušet, ochutnávat).³⁸ Etymologie slova *ex-per-lentia*: lat. *experior* znamená: zkouším, snažím se; řec. *experao* znamená, procházím, přičemž *ex* = vyjít ze sebe, *per* = proniknutí shora.

Biblické hledisko je velmi rozmanité protože zahrnuje spousty různých pojmů. Kraličtí ve Starém zákoně překládají slovem zkouška sedm různých hebrejských výrazů: věděti, viděti, zakusiti, poznati, probádati, prozkoumati, znamení. Nejčastěji jde o podrobení zkoušce³⁹ či tavením zkoušeti, hebr. *b-ch-n* (בַּחֲנָה), nebo učinit pokus, hebr. *n-s-h*. (נִסָּה) Ovšem vždy jde o Boží podrobení zkoušce a stavění člověka před rozhodnutí.⁴⁰

„V Novém zákoně jde o sloveso *peirazein* = vystaviti zkoušce, pokoušeti, a *dokimazein* = vyzkoušeti.“⁴¹ Důležité je poznání, že tyto zkoušky slouží k utvrzení zkoušeného, k proniknutí k podstatě věci, pod povrch.

³⁵ Srov. HŘEBÍK, Josef. *Moudrost ve Starozákonním Izraeli*. Teologické texty 2009, č. 3, s. 139.

³⁶ PLATÓN. *Spisy III. Euthydemos 281-283*. Praha: Oikoymene, 2003, s. 132.

³⁷ HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*, s. 304.

³⁸ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*, s. 357–358.

³⁹ Srov. Dt 4,34; 1Kr 10,1; 2Pa 9,1.

⁴⁰ Srov. Ex 15,25; Gn 22,1; Dt 8,2.16.

⁴¹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 1304.

Filozofie dokládá, že zkušenost vzniká ve vztahu člověka k přírodnímu a společenskému prostředí. Podle dialektického materialistického pojetí je základem objektivní realita, která je vnímána ve své společenské praxi. „Již Berkley chápal zkušenost jako čistě psychický proces, Hume ji pokládá za navyklé spojování idejí. Podle Kanta je zkušenost identická s poznáním a jako taková je něčím složeným, co je umožněno teprve prostřednictvím nazírajících forem a rozumových pojmů, jejichž pomocí jsou počítky zpracovány do syntetické jednoty. Na základě Kantova učení a v návaznosti na Huma a Berkleyho pak pokládá novokantovství zkušenost za to, co předměty teprve vytváří.“⁴²

Z uvedeného je více než zřejmé, že křesťanská duchovní zkušenost není jedna jediná. Písmo obsahuje neskutečnou pluralitu duchovních tradic a zkušeností. Vždy jde z pohledu věřícího člověka o rozpoznání přítomnosti a působení Boha skrze Ducha svatého.

---

⁴² *Filosofický slovník*. Praha: Nakladatelství svoboda, 1985, s. 409.

2. Kniha Sírachovec

Kniha Sírachovcova je též nazývána Moudrost Jesuse (Síracha) nebo Ecclesiasticus, ř. *ekklesia* (εκκλησια) = církev, proto bychom mohli název překládat jako Církevní (kniha) nebo prostě Kniha Církeve. Ovšem tento název pochází od Cypriána a dokládá, že církev knihu již přijala.⁴³ Jde o jedinou knihu Písma, která nás seznamuje jak s autorem, tak i překladatelem. Kniha je součástí Písma, i když nebyla přijata do hebrejského kánonu. V ekumenickém překladu je tato kniha řazena mezi knihy deuterokanonické, které přijala katolická církev. „Za kanonický uznává výhradně text řecký a na jeho základě (přesněji řečeno na základě tří předních rukopisů, jimiž jsou Sinaiticus, Alexandrinus a Vaticanus, které tvoří to, čemu říkáme ‚přijatý text‘ - *textus receptus*).“⁴⁴

„V původní řeči ji znal i svatý Jeroným a citovali ji rabíni.“⁴⁵ Otázkou tedy zůstává, proč přes její vážnost nebyla přijata v Židovství, přesto, že se na ni často odvolávali. Nám již známé texty se dochovali pouze v řeckém znění. Zlomky hebrejského textu byly nalezeny až v roce 1896 a poté další části v roce 1964. V této práci používáme pouze Septuagintu a Český ekumenický překlad.⁴⁶

Kniha vznikala v době přejímání cizích mravů a helenizace. Tato změna je již brzy vynucovaná násilím, a to Antiochem Epifanem (175-163). Texty jsou rovněž dílem reakce na hrozné období, ve kterém kniha vznikala a Sírach proti němu bojoval tradicí a její důležitostí. Ve své knize „spojuje lásku k moudrosti s láskou k Zákonu. Je plná nadšení pro chrám a jeho obřady, má velký respekt vůči kněžskému stavu, také se však inspiruje posvátnými knihami, proroky a zejména poučnými spisy.“⁴⁷ Sírach cítil nutnost a potřebu vydat svědectví a poučení všem o moudrosti, které zapsal za pomoci tradice a životních zkušeností. Poukazuje na veliké osobnosti Starého zákona, a to od Henocha po Nehemiáše.

---

⁴³ Srov. *Jeruzalémská Bible. Písmo svaté vydané jeruzalémskou biblickou školou*. Praha: Krystal OP, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 1181.

⁴⁴ *Jeruzalémská Bible*, s. 1181.

⁴⁵ *Jeruzalémská Bible*, s. 1181.

⁴⁶ *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs. Duo volumina in uno. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1979.*

⁴⁷ *Jeruzalémská Bible*, s. 1182.

2.1. Autor

Autorem je Ješua ben Sira.⁴⁸ Spis byl sepsán původně hebrejsky, a to před r. 180 př. Kr., a posléze Sírachův vnuk v Egyptě překládá spis do řeckého znění, a to ve 38. roce vlády krále Ptolemaia VII. Euergéta, cca 132 př. Kr. V tomto datování se můžeme opírat o samotnou knihu, kdy pro tyto skutečnosti hovoří několik faktů, a to Ben Sira píše o chvále velekněze Šimona. S největší pravděpodobností jde o Šimona II., který zemřel po roce 200. Právě v roce 198, přešla Palestina pod vládu Seleukovců. Sírach byl horlivým ritualistou, rozjímal nad dějinami. Jeho hrdost nad nimi je zřejmá, poukazuje na svaté osobnosti v dějinách a divy, které Hospodin skrze ně vykonal. Sírach si velmi vážil kněžského stavu a jeho čest mu ležela na srdci. „V galerii předků dává vybrané místo Áronovi a Pinchasovi a uzavírá ji nadšenou chválou svého současníka, velekněze Šimona.“⁴⁹ Přesto, že Sírach vyzdvihuje smlouvu, je s podivem, že neponechává místo pro naději na spásu v budoucnu. I když v modlitbě ve verši č. 36,1-17 připomíná Hospodinu jeho sliby a prosí o sjednocení Jakubových kmenů, tak toto „vyjádření prorockého nacionalismu je u Sírachovce výjimečné.“⁵⁰ Důvěřoval v osvobození svého lidu, ovšem nikoli spasitelem, ale věřil, že bude odměnou za dodržování a věrnost Zákonu.

2.2. Struktura knihy

Kniha je rozdělena do 51 kapitol a podle Českého ekumenického překladu je rozčleněna do 81 tematických okruhů (myšlenkových celků), které obsahují texty různorodé jak do formy (příslaví, didaktická vyprávění, hymny a modlitby) tak do obsahu. Poukazuje na všední život, moudrost a dějiny. Ve všech zmíněných formách a obsazích lze nalézt zkoušku nebo získanou či získávanou zkušenost.

Přesto, že kniha obsahuje tzv. naukovou rovinu, kdy je poukázáno na těsné sejetí moudrosti se Zákonem, a rovinu etickou (vztahovou) já a ty, já a Bůh, tak kniha postrádá ucelenější stavbu oproti knihám jako je Kazatel nebo Příslaví. Kniha není uspořádána systematicky a pojednává o nejrůznějších tématech z života:⁵¹ O hříchu a následcích hříšného jednání, o dobru, o zlu i odplatě, o povinnostech, které máme k bližním, k vrchnostem, k sobě samým a k Bohu. Hovoří o modlitbě, oběti, o přísaze a

---

⁴⁸ Srov. Sír 50,27.

⁴⁹ *Jeruzalémská Bible*, s. 1182.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ *Jeruzalémská Bible*, s. 1181.

slibu, o pokoře a skromnosti, o úloze manžela, manželky, o výchově. Poučuje o zdraví a požitku. Varuje před nespravedlností a hněvem, necudností, donášením a klepy, před pýchou, líčí povinnosti rádců, učitelů, lékařů, ale také přátel či obchodníků. Kniha rovněž předkládá návod jak jednat a chovat se na veřejnosti a doma, v nemoci i při pohřbu.⁵² Kniha obsahuje ještě dva dodatky: děkovný hymnus⁵³, a báseň o hledání moudrosti.⁵⁴ Báseň byla k Sírachovcově knize připojena později. Jeden nalezený hebrejský svitek v jedné z kumránských jeskyní začleňuje tuto báseň do Žaltáře. To potvrzuje domněnku, že text existoval samostatně.⁵⁵

2.3. Shrnutí

Kniha Sírachovec odpovídá formou i obsahem době svého vzniku. Zdrojem Moudrosti je Hospodin a bázeň Boží. V takovémto světle poskytuje Sírach výchovu mládeži a štěstí. Životní zkušenosti a zkoušky kladou před Síracha nejistotu ohledně odměny a trestu stejně jako u knihy Job či Kazatel.⁵⁶ To nové co přináší Sírach je, ztotožnění Moudrosti se zákonem, jež vyhlásil Mojžíš a začleňuje ji do myšlenkového legislativního proudu.⁵⁷

„Ben Sira je posledním kanonickým svědkem židovské moudrosti v Palestině. Je velmi význačným představitelem oněch židovských mužů, kteří se nazývali chasidim, srov. 1 Mak 2,42n, a kteří budou v blízké budoucnosti bránit svou víru proti pronásledování Antiocha Epifana a udrží v Izraeli věrné ostrůvky, jež pak budou úrodnou půdou pro Kristovo kázání. Třebaže nebyla přijata do hebrejského kánonu, je Sírachovcova kniha často citována v rabínských spisech; v Novém zákoně si z ní řadu výrazů a obrátů vypůjčuje list Jakuba, několikrát se na ni odvolává evangelium svatého Matouše a dodnes zaznívá hlas této starobylé tradice moudrosti prostřednictvím liturgie.“⁵⁸

Můžeme tedy říci, že životní situace, do kterých se dostává Sírach dorůstají ke zkušenostem, které pak dále ovlivňují jeho nazírání na sociální i dobovou realitu. Zážitky v životě Síracha přiváděly k získané zkušenosti, která mohla být

---

⁵² Srov. *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (Díl II., knihy básnické - poučné)*. Překlad Mons. Dr. Josef Heger, 1. vydání. Praha: Česká katolická charita, 1956, s. 502.

⁵³ Sir 51,1-12.

⁵⁴ Sir 51,13-30.

⁵⁵ Srov. *Jeruzalémská Bible*, s. 1118.

⁵⁶ Srov. *Tamtéž*.

⁵⁷ Srov. *Jeruzalémská Bible*, s. 1119.

⁵⁸ *Jeruzalémská Bible*, s. 1119.

z psychologického, sociálního i dobového hlediska ovlivněna. Nicméně, nesmíme opomenout nejdůležitější možnost, možnost ovlivnění Bohem při zachování svobodné vůle.

„Věrný je však Bůh, který vás nenechá zkusit více, než snesete, ale se zkouškou vám dá i východisko a sílu, abyste ji mohli snést.“⁵⁹

---

⁵⁹ Srov. 1Kor 10,13.

3. Vnímání zkoušky ve světle víry

Na této kapitole ukážeme, možné způsoby vnímání životní zkoušky. Jak se k ní vyjadřuje Písmo, křesťanská tradice i katechismus katolické církve.

Postup bude následující: Nejprve uděláme vhléd na životní zkoušku pomocí biblického slovníku, slovníku biblické teologie a Písma. Rovněž poukáží na vyjádření katechismu katolické církve a doplňující vedlejší literatury.

3.1. Životní zkouška

Za životní zkoušky bychom mohli označit situace, které nám dávají ochutnat to, co život jako takový nabízí: útlak, utrpení, omezení, zradu, úmrtí, odmítnutí. Ale proč a priori k věci přistupovat s negativním předporozuměním? Zakoušíme rovněž lásku, odpuštění, přijetí, milost, náklonnost. „Ve Starém zákoně, rovněž kraličtí překládají slovo ‚zkouška‘ několika výrazy, z nichž některé znamenají ‚vědětí‘, ‚vidětí‘, ‚zakusití‘, ‚poznatí‘, ‚probádatí‘, ‚prozkoumatí‘; nejčastěji však ‚podrobiti zkoušce‘, ‚vyzkoušetí‘, ‚učiniti pokus‘.“⁶⁰ Životní zkoušky tedy prožíváme jako zkušenosti s něčím či někým. Zažíváme je ve vztazích: já – ty, já – ty – my. Prožíváme je v našich rolích (matky, otce, syna či dcery, člověka) a to, jak v nich obstojíme. „Pro Izrael byla rozhodujícím momentem zkušenost exodu a vstupu do zaslíbené země, pro Ježíšovy učedníky a učednice zkušenost jeho života a smrti, potom zkušenost letnic, pro apoštola Pavla jeho zkušenost na cestě do Damašku.“⁶¹ Výchozím bodem je tedy prožívaná zkušenost (a to ať už je vnímána pozitivně či negativně, je objektivní či subjektivní, imanentní či transcendentní), která nám otevírá zrak, sluch i ústa. Nutí nás brát ji v potaz a vyvodit závěr, důsledky.

Zkouška je místem utkání lidské svobody a člověk je člověkem právě ve schopnosti a zodpovědnosti rozhodnout se pro nebo proti Bohu.⁶²

V Katechismu katolické církve se rovněž dočteme, že hlubší pochopení přichází skrze vlastní zkušenost.⁶³ Stejně jako v Písmu či u jiných autorů se dočteme, že víra může být podrobena zkoušce.⁶⁴ Znamená to, že zkouška a navazující zkušenost je

---

⁶⁰ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 1304.

⁶¹ OPOČENSKÁ, Jana. *Zpovzdáli se dívaly také ženy*. Praha: Kalich, 1995, s. 18.

⁶² LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*, s. 624.

⁶³ Srov. KKC 94.

⁶⁴ Srov. KKC 272.

rovněž o tom, zda člověk obstojí před sebou samým a před Bohem. Ovšem, jak je psáno u Jakuba, nesmíme se děsit pokušení.⁶⁵

Pokušení nám nastavuje zrcadlo, staví nás do situací, které nám otevírají oči, ovšem za předpokladu, že jsme ochotni zcela upřímně naslouchat. To vede k uvědomění si, jak na tom doopravdy jsme a mnohdy se nám tím boří veškeré představy, které máme sami o sobě a o Bohu. Samo hebrejské sloveso *b-ch-n* (hebr. בַּחֲנִי) = tavením zkoušeti, které nacházíme napříč Písmem,⁶⁶ naznačuje, že v životních zkouškách nepůjde o nic lehkého. Jsou to právě ony životní situace, které vedou lidi k poznání nesprávnosti jejich rozhodnutí a zároveň vedou k jejich nápravě. Cílem životních zkoušek je tedy poznání toho, co mnohdy máme okolo sebe, aniž bychom si toho byli vědomi. Překročení sebe sama, odevzdání se do Boží milosti a poznání pravdy.

3.2. Křesťanské pojetí

Zkoušku⁶⁷ jakožto demonstraci ctnosti již zpracovával Augustinův učitel Ambrož. „Vyšel od ... rozlišování ‚pokušení od Boha‘ (*probatio*) a ‚pokušení od ďábla‘ (*tentatio*) ve spojení s tezí, že Bůh člověka nepokouší k pádu, nýbrž vystavuje ‚zkoušce pro utvrzení‘ ... Tento přístup lze nalézt i u Tertuliána.“⁶⁸

Nalezneme i jiné pojetí, kdy zkouška je vnímána ve dvojitým smyslu. „Jedna je orientována k činnosti: zkouška, soutěž apod. Druhá vyvolává v lidském vědomí pasivní utrpení: nemoc, neúspěch, úmrtí. Jestliže pro obojí máme též výraz, pak je tomu tak proto, že se v obou už projevuje náboženská moudrost, která v nich vidí test člověka a jeho srdce.“⁶⁹ Zkouška má tedy vést k životu člověka,⁷⁰ ale pokušení může plodit smrt.⁷¹ Přesto, pokušení, které člověk odmítá, je neoddelitelnou součástí života.

Sapienciální literatura objevuje dosah zkoušek pro celé lidstvo,⁷² ovšem to právě objasnění přichází v osobě Krista.⁷³

⁶⁵ Srov. Jk 1,1-5.

⁶⁶ Srov. Gn 22,1; 42,15n; Ž 66,10; Jr 9,7...

⁶⁷ Midraš Gn R 55,1 poukazuje na slovní hříčku, kterou v původním znění tvoří sloveso „zkoušet“ a od něj odvozené slovo „vlajka“, „korouhev“ či „stožár“ (hebr. נָסַיָה, *nasaja* - nes). Zdvihání vlajky je obrazem duchovního růstu skrze zkoušky. Bůh tedy zkoušky dopouští, aby mohl zkoušeného vyvýšit.

⁶⁸ PRUDKÝ, Martin. *Genesis 22. Křesťanská revue*, 1990, roč. LVII, č. 4, s. 79. Srov. Také ČAPEK, Filip. *Dějinný a tematický přehled pokusů o interpretaci Gn 22,1-19*. Diplomová práce. Praha: ETF UK, 1997, s. 25.

⁶⁹ LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*, s. 622.

⁷⁰ Gn 2,17; Jak 1,1-12.

⁷¹ Gn 3; Jak 1,13n.

⁷² Zkouška Božího lidu; zkouška lidského života; zkouška církve; zkouška křesťanů; Kristovy zkoušky...

⁷³ Srov. LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*, s. 622-625.

Projít jakoukoli životní zkouškou znamená „získat zkušenost“. Zkušenost, za kterou je třeba vzít odpovědnost. Ovšem důležité je mít rovněž na paměti, že zkušenost „je synonymem pro psychosociální prožitky, individuální nebo skupinové biografie. Do značné míry se kryje s životním příběhem.“⁷⁴

3.3. Shrnutí

Za životní zkoušku ve světle víry, můžeme označit každý okamžik, který nás nutí překročit sebe samé. Celoživotní boj člověka spočívá v tom, aby nepodlehл pokušení, reflektoval získanou životní zkušenost a převzal odpovědnost, která přichází s moudrostí.

Bůh člověka vystavuje zkoušce pro utvrzení zkoušejícího. Otevírají se tak lidem oči a jsou konfrontováni s realitou.

---

⁷⁴ OPOČENSKÁ, Jana. *Z povzdáli se dívaly také ženy*. Praha: Kalich, 1995, s. 17.

4. Exegeze vybraných částí

Tato práce nemůže pokrýt celý rozsah životních zkoušek napříč knihou Sírachovec, a proto v této části práce uvádíme částečné příklady z vybraných kapitol, kde se věnujeme podrobněji následujícím veršům. Cílem je poukázat na skutečnost, že životní zkoušky lze nalézt v každé životní situaci, kterou Sírach předkládá. Přesto upozorňuji, že výběr životních zkoušek může být subjektivní, a tak lze v kapitolách nalézat nové a nové životní zkoušky z různých úhlů pohledu.

4.1. Bázeň Boží, Sir 32,14-24

¹⁴*Kdo se bojí Hospodina, přijímá jeho kázeň, kdo ho na úsvitě hledají, dojdou jeho zalíbení. / ¹⁵Kdo bádá v Zákoně, bude jím prostoupen, ale pokrytec na něm klopýtne. / ¹⁶Kdo se bojí Hospodina, dojdou práva, jeho úsudkům dají zazářit jako světlu. / ¹⁷Hříšný člověk se vyhýbá výtkám a najde si výmluvu, jak se mu zachce. / ¹⁸Soudný člověk neopomene rozvažovat, cizák a nadutec si z ničeho nic nedělají. / ¹⁹Nečiň nic, aniž ses poradil, ať nemusíš po činu litovat. / ²⁰Nechod' cestou, na níž jsou překážky, ať neklopýtneš na kamenech. / ²¹Ani na cestě, kde úraz nehrozí, si nebud' jistý, / ²²a měj se na pozoru i před svými dětmi. / ²³Ať konáš cokoli, zůstaň věrný sám sobě, neboť i v tom spočívá zachovávání přikázání. / ²⁴Kdo je věrný Zákonu, dbá na přikázání, kdo spolehl na Hospodina, neutrpí škodu.*

4.1.1. Biblický oddíl

Tento Biblický oddíl se navrácí již k vyřčenému a opakuje je bez jakékoliv souvislosti na okolní texty. Důraz je zde kladen na Bázeň Boží a poslušnost Hospodinu, která se odráží v reflektování Zákona.⁷⁵

4.1.2. Bázeň Boží

Životní zkouška, která se zde otvírá ve verši 14–16, provází každého člověka celým životem, kdy tradice uvádí, že „těm, kdo se ‚Hospodina bojí‘, se zaslíbují v životě úspěch“⁷⁶ Jak se mohl starozákonní člověk opřít o tuto tradici ve světle zakoušeného zla

⁷⁵ Srov. Sir 32,14n.

⁷⁶ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 163.

a protivenství nám odpovídá, jak již zmíněný pojem v biblickém pojetí na začátku práce, tak i kraličtí. „K označení zbožnosti i náboženství neznala hebrejščina jiného slova. Ovšem bázeň Boží v biblickém smyslu není děs před nevyzpytatelným božstvem..., nýbrž právě naopak důvěrným, ale uctivým vyhlížením slabého a porušeného stvoření k moci, velebnosti a svatosti svého stvořitele.“⁷⁷ Závislost člověka na Bohu patří k podstatě bázně Boží. Přes přísnost se zde vyzdvihuje milosrdenství a dobrodiní Hospodinovo. Zkouškou je tedy věrnost Hospodinu v lásce k němu a spoléhání se na něho.

Sedmnáctý verš odkazuje na hříšného člověka, který se odvrací od Hospodina a hledá falešné důvody svého selhání. Ne jinak tomu je ukázáno v následujícím verši, kdy hříšný člověk bere život lehkovážně a nereflektuje svůj život a jeho zkušenost což nezůstane bez trestu.⁷⁸

Verše devatenáct až čtyřadvacet: rada, poučení a varování, plynoucí z životní zkušenosti před nevyzpytatelností cest Božích a nástrah lidských.

4.1.3. Shrnutí

Sírach si je vědom dopadu lidského chování na své okolí, o to více na své potomstvo. Věrnost Hospodinu a zákonu nezůstane bez povšimnutí. „Kdo je věrný Zákonu, dbá na příkázání, kdo spolehl na Hospodina, neutrpí škodu.“⁷⁹ Moudrý člověk žijící v bázni Boží si nejdříve srovná myšlenky, nežli koná, či promluví. Tento způsob jednání za každé situace je pro něho často životní zkouškou.

4.2. Stálost ve víře, Sír 2,1-18

¹Synu, přicházíš-li sloužit Hospodinu, připrav svou duši na pokušení. / ²Drž na uzdě své srdce a buď vytrvalý a nejednej ukvapeně, když tě něco postihne. / ³Přilni k Hospodinu, neodvracej se od něho, abys nakonec dosáhl vyvýšení. / ⁴Přijímej všechno, co tě potká, a jsi-li vždy znovu pokořován, buď trpělivý. / ⁵Vždyť zlato se zkouší v ohni a lidé Bohu milí v peci pokoření. / ⁶Důvěřuj Bohu, on se tě ujme, chod' cestou přímou a doufej v něho. / ⁷Kdo se bojíte Hospodina, čekejte na jeho milosrdenství a neuchylujte se od něho, abyste nepadli. / ⁸Kdo se bojíte Hospodina, důvěřujte mu a vaše odměna se

⁷⁷ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 62.

⁷⁸ Srov. Sír 32,15.

⁷⁹ Sír 32,24.

neztratí. / ⁹Kdo se bojíte Hospodina, doufejte v příchod dobrých věcí, věčného veselí a milosrdenství. / ¹⁰Pohledte na dávná pokolení a vizte: Kdo důvěřoval Hospodinu a byl zahanben? Kdo setrval v bázni před ním a byl opuštěn? Kdo ho vzýval a on ho opominul? / ¹¹Vždyť Hospodin je plný slitování a milosrdný, odpouští hříchy a zachraňuje v čas soužení. / ¹²Běda však mdlým srdcím a rukám ochablým strachem i hříšníkovi, který chodí po dvou stezkách. / ¹³Běda mdlobou ochablému srdci, že nevěří, proto se mu nedostane ochrany. / ¹⁴Běda vám, kteří jste ztratili vytrvalost: co uděláte, až vás Hospodin navštíví? / ¹⁵Kdo se bojí Hospodina, nebudou se vzpírat jeho slovům, kdo ho milují, budou se držet jeho cest. / ¹⁶Kdo se bojí Hospodina, budou usilovat o to, co jemu se líbí, kdo ho milují, budou naplněni jeho Zákonem. / ¹⁷Kdo se bojí Hospodina, připraví svá srdce, budou se před ním pokořovat: / ¹⁸„Chceme padnout do rukou Hospodinových, a nikoli do rukou lidí, neboť jaká je jeho velikost, takové je i jeho milosrdenství.“

4.2.1. Důvěra

Cílem této perikopy je poukázat na nutnost důvěry v Boha, jako největší zkoušky, a to v těsném přilnutí k němu⁸⁰ i přes náročnost životních zkoušek. Postupuji za pomoci částečné exegeze dílčích pojmů z této perikopy.

4.2.2. Stálost ve víře

Sírachovec si byl vědom skutečnosti, že bezvýhradné oddání se Pánu vždy vede ke střetu se společností. Ekumenický překlad varuje hned na začátku. „Synu, přicházíš-li sloužit Hospodinu, připrav svou duši na pokušení.“⁸¹ V Septuagintě čteme: Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν.⁸² (*Teknon, ei proserché duleuein kyrió, hetoimason tén psychén su eis peirasmon* – Dítě, jestli přicházíš sloužit pánu, připrav duši svou na pokušení / zkoušku).

Tedy, přicházíš-li sloužit jako „otrok“ (*douleuein* - δουλεύειν). Otroctví v Řecku je doložitelné již v mykénské době. Nicméně, status podřízenosti náležel drtivé většině obyvatel a samotný pojem *doulos* měl významově široký obsah. Pokud zajdeme do extrému, jednalo se o otroka, kterému byly přetřhány veškeré příbuzenské vazby, a stal se pouhým kusem majetku, který měl hodnotu domácího zvířectva. Forem otroctví

⁸⁰ Sír 2,3.

⁸¹ Sír 2,1.

⁸² *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs. Duo volumina in uno. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1979.*

existovalo více, od měkčích po ty nejtvrďší. Mezi filosofy se rozmohla koncepce, která tvrdí, že otroctví je stavem duše, a to bez ohledu na postavení jedince ve společnosti.⁸³

Na takovém historickém pozadí je více než zřejmé, proč je zde užito pojmu otrok. Služba Hospodinu má být službou bezpodmínečného odevzdání se do Boží milosti, a to zcela dobrovolně. Patřím tobě, Bože, tečka. „Lid staré smlouvy byl vystaven útokům svého okolí v každé době, jak dosvědčují mj. různé žalmy.“⁸⁴ Navíc je patrné i nepřátelství ze strany Antiocha IV. - Epifana.⁸⁵ Víra se stává věcí důvěry.

„Připrav svou duši na pokušení“ (Připrav se, že budeš pokoušen). Řecký výraz *psyché* (ψυχή) můžeme volně přeložit rovněž jako „nitro“ nebo „život“. Rovněž se tím říká „připrav sebe“ na pokušení, na zkoušku = *peirasmos* (ř. πειρασμός). Nabízí se tu otázka, proč Bůh dopouští někdy pro nás až příliš těžké zkoušky. Na základě židovské tradice se pokouší odpovědět Elie Wiesel:

„Protože Bůh zkouší silné bytosti; slabí nekladou odpor, nebo ho kladou slabě; nejsou nijak zajímaví. Jenomže proč klást odpor, jestliže Bůh zná výsledek předem? Odpověď: Bůh ho zná, člověk ne... Existuje jiné, nepřiliš originální vysvětlení: satan.“⁸⁶ „Starozákonní satan není původně (na rozdíl od biblického písemnictví poexilního) nějaká nadzemská („nebeská“) bytost (srov. satana v prologu knihy Jób), není to vlastně jméno, nýbrž ten, kdo odporuje Boží vůli“.⁸⁷ Vzpomeňme na ‚satana‘ daného Pavlovi, aby se nepovyšoval (2K 12,7 a Nu 22,22), na anděla Hospodinova, jenž se má postavit do cesty Bileámovi, doslovně „aby mu byl satanem“ (hebr. *lesatán* kořene *ṣṭn*, použito tu ve slovesném tvaru).⁸⁸

Septuaginta jako ekvivalent za hebrejské slovo *sátán* (hebr. *שטן*) užívá řecké *diabolos* (řec. *δίαβολος*). Etymologie pak prozradí, že „*balein* je házet (proto máme slovo balón, kterým se hází), *dia* znamená, že se hází po někom. Diabolos je tedy ten, co se schovává za bukem, v příhodnou chvíli vezme plnou hrst bláta a mrští jím po tom, komu chce ublížit.“⁸⁹ Člověk je pošpiněn a neví, odkud přišlo zlo, nezná příčinu ani smysl (velmi výstižně to popisuje kniha Jób).

J. Beneš odpovídá na otázku „Kdo je satan?“: „toto slovo je odvozeno od slovesa ‚zabraňovat‘, takže bychom mohli říci, že je to někdo, kdo někomu v něčem brání.

⁸³ Srov. HORÁČEK, Filip, CHLUP, Radek. *Učebnice klasické řečtiny*. Praha: Academia, 2012.

⁸⁴ BÍČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

⁸⁵ Srov. 1Mak 1,15.20.

⁸⁶ WIESEL, Elie. *Bible: Postavy a příběhy*. Praha: Sefer, 1994, s. 54.

⁸⁷ DANĚK, Slavomil. *Požehnáni Boží*. In *Kurs pro učitele nedělních škol v Praze, příloha I., cykl.* Praha 1943, s. 21. (poznámka pod čarou M. Balabána).

⁸⁸ Buber - Rosenzweig překládají: als Hinderer (poznámka pod čarou M. Balabán).

⁸⁹ HELLER, Jan. *Na čem mi záleží*. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 201-202.

Zajímavé je, že satan má přístup k Bohu, ba dokonce s ním Bůh zapřádá rozhovor.⁹⁰ V dějepisném kontextu můžeme tedy říci, že jde o někoho, kdo odporuje Boží vůli. „Brilantní ilustraci tohoto punktu najdeme v Novém zákoně, v Ježíšově slově vnitřně se bouřícímu Petrovi: ‚jdi mi z cesty, satane‘ (Mk 8,33). Nepraví se tu Satane (tedy s velkým S), nýbrž: odpůrče. A hned je vyjevena pointa: ‚tvé myšlení není z Boha, ale z člověka!‘“⁹¹

„Bůh je věrný: nedopustí, abyste byli podrobena zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž zkouška vám připraví i východisko a dá vám sílu, abyste mohli obstát.“⁹²

Sírach si byl vědom, že služba Pánu přináší zkušenost. Zkušenost, která se stává zkouškou ve formě vztahu a postoje k ní. Zpočátku to může být pro člověka velmi náročné. Není lehké unést na svých bedrech Boží důstojnost, a právě proto, jak je psáno, „vytrvej“, „přilni“ (ř. *κολληθητι* - přilep), „přijímej“. „Střídá-li se pokušení, buď trpěliv.“⁹³

Zbylé verše hovoří o tom, jaký je Bůh, o důvěře, bázni Boží, naději a milosrdenství.⁹⁴ Rovněž před nás kladou otázku, jací jsme. „Kdo se bojí Hospodina, budou usilovat o to, co se mu líbí ... připraví svá srdce ... budou se před ním pokořovat.“ Usilujeme o to, co se líbí Pánu, připravujeme se?

4.2.3. Shrnutí

Ve druhé kapitole jde především o vztah k Bohu, který vyvolává otázku, jak jsme na tom? Kam až dokážu zajít ve víře? Jde o to, vidět vztah víry a poznání. Základní otázkou, není, jak to dopadne, nýbrž zda obстоjíme. Skrže životní zkoušky se tu formují lidské hodnoty. „Vždyť zlato se zkouší v ohni a lidé Bohu milí v peci pokoření.“⁹⁵

Stálost ve víře měla vždy své opodstatnění. U proroka Izajáše čteme: „Nebudete-li stáli ve víře, neobstoíte,“⁹⁶ podle Septuaginty *καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε*. (*Kai ean mé pisteuséte, ude mé synété* – Jestliže neuvěříte, ani nepochopíte). Je zde použito slovesa *synienai* (ř. *συνιεναι*) = rozumět, pozorovat, pochopit. Je tím řečeno: neuvěříte-li, nepochopíte. Je tu vidět vztah víry a poznání.⁹⁷

⁹⁰ BENEŠ, Jiří. *Nevystižitelný Bůh?* Praha: Vyšehrad, 2010, s. 94.

⁹¹ BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*. Praha: Hermann a synové, 1993, s. 14.

⁹² 1Kor 10,13.

⁹³ Srov. Sír 2,2-4.

⁹⁴ Srov. Sír 2,16.

⁹⁵ Sír 2,5.

⁹⁶ Iz 7,9.

⁹⁷ Srov. BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*, s.108n.

Bázeň před Pánem, tím, že mu v oddanosti sloužíš a plně jej miluješ, je obtížná. Ale opravdový věřící pevně stojí tváří tvář zkouškám a těžkostem.⁹⁸

4.3. Lékař a nemoc, Sír 38,1-15

¹Vzdávej lékaři patřičnou úctu, protože ho potřebuješ, neboť i jeho stvořil Hospodin. / ²Od Nejvyššího má schopnost léčit a od krále přijímá dary. / ³Lékařské vědění ho vyvyšuje, i u velmožů sklízí obdiv. / ⁴Hospodin stvořil léčivé byliny ze země a rozumný člověk se jich neodřiká. / ⁵Což nezesládla voda dřevem, aby byla poznána jeho síla? / ⁶On sám dal lidem vědění, aby byl oslavován pro své obdivuhodné skutky. / ⁷Jimi léčí a tiší bolest, lékárník z nich připravuje lék, / ⁸aby jeho skutky nevymizely a na zemi aby byl stále jeho pokoj. / ⁹Synu, svou nemoc nepodceňuj, ale pros Hospodina, a on tě uzdraví. / ¹⁰Zanech přestoupení, vztáhni ruce k dobru a očisti srdce od každého hříchu. / ¹¹Přinášej oběť zápalnou jako libou vůni a oběť přídavnou z bílé mouky. Přinášej jako oběť tuk, buď štedrý, jak jen můžeš. / ¹²Pak dej lékaři příležitost, vždyť i jeho stvořil Hospodin. Ať není daleko od tebe, když ho potřebuješ; / ¹³někdy je úspěch v jejich rukou. / ¹⁴Vždyť i oni budou prosit Hospodina, aby se jim podařilo přinést nemocnému úlevu a uzdravení k záchraně života. / ¹⁵Kdo hřeší před tím, kdo je jeho tvůrcem, ať padne do rukou lékaře.

4.3.1. Nemoc jako zkouška

Na této perikopě ukážeme, jak je důležité nepodceňovat nemoci a jejich tělesné léčení lékařem nenáboženskými prostředky,⁹⁹ kdy vědění lékařů a prostředky k léčení jsou darem od Boha. Jádrem uzdravení přesto v souladu se starozákonním myšlením zůstává odvrácení se od hříchu jako příčiny nemocí¹⁰⁰ a prosba k Hospodinu jako primárního zdroje uzdravení.¹⁰¹ Člověk zde zakouší lékaře jako pomocníka, který má dar shůry, a je třeba ho náležitě ctít. Člověk rovněž při zakoušení nemoci nesmí

---

⁹⁸ „Fearing the Lord by loving and serving him faithfully is difficult. But the true believer will remain steadfast in the face of trials and distress.“ Srov. DI LELLA, A. Alexander, in BROWN, E. Raymond, FITZMYER, A. Joseph, MURPHY, E. Roland (eds.). *The New Jerome Biblical Commentary*. Student Edition. London: Geoffrey Chapman, 1994, s. 499.

⁹⁹ BROWN, E. Raymond, FITZMYER, A. Joseph, MURPHY, E. Roland (eds.). *The New Jerome Biblical Commentary*, s. 507.

¹⁰⁰ Srov. Sír 38,10-14.

¹⁰¹ Srov. Sír 38,9.

opomíjet Boží pomoc a svou vlastní nápravu. Zdraví a nemoc jsou tak získávanou zkušeností a zkouškou, která člověka provází od nepaměti.

4.3.2. Lékař

Zkušenost má jednu vlastnost, a to, že nás konfrontuje s realitou. Realita vzhledem k nemoci je naše křehkost a konečnost. Přesto, že lid Staré smlouvy zmiňuje v Písmu lékaře jen sporadicky,¹⁰² nebo jim nepřiznává vážnost,¹⁰³ tak je tomu u Síracha opačně. Lékaři tu jsou zasazeni do rámce biblické perspektivy zdraví.¹⁰⁴ Pod vlivem řecké kultury byl Sírach znalý významu lékařského umění. Ovšem lékaři mají svůj dar od Hospodina. „Od Nejvyššího má schopnost léčit.“¹⁰⁵ Není pochyb o tom, kdo je dárce zdraví. Je to Hospodin, který „stvořil léčivé byliny ze země“¹⁰⁶. To mocní uznávali, o tom není pochyb. Ovšem pokud čteme u krále Ásy, že onemocněl přetěžkou nemocí, nedotazoval se Hospodina a nechal vyhledat lékaře,¹⁰⁷ tak jde o osobní postoj krále Ásy. Použité slovo „hledat“ (שׂרַף- *drš*) má v knihách Letopisů zvláštní význam: „hledat za účelem dotazování“. Parafrázovaně řečeno „spoléhání se na někoho“.¹⁰⁸ Pokud Ása hledal lékaře a nikoli Boha, tak řešil pouze fyzickou slabost.

„Synu, svou nemoc nepodceňuj, ale pros Hospodina, a on tě uzdraví. Zanech přestoupení, vztáhni ruce k dobru a očisti srdce od každého hříchu. Přinášej oběť zápalnou jako libou vůni a oběť přídavnou z bílé mouky.“¹⁰⁹ „Ve Starém zákoně hodně textů vnímá nemoc jako ‚skandál‘ a důvod protestu, nářku; jiné texty hovoří o nemoci jako o výzvě k pokání, o zkoušce, o její výchovné funkci či zástupné hodnotě.“¹¹⁰

Může se zdát, že jde o rozdělování nemocí, které jsou pro lékaře, a nemocí, které léčí Hospodin. U Síracha je zřejmé, že zdraví a nemoc jsou závislé na vztahu k Bohu, a neúčinnější léčbou jsou modlitba, prosba, náprava svého jednání. Současně se modlí i lékař, aby se podařilo nemocnému přinést úlevu.¹¹¹ Lékař využívá Božích darů, avšak ty jdou ruku v ruce se vztahem nemocného k Bohu.

---

¹⁰² Gn 50,1-14.

¹⁰³ Jób 13,4; Jer 8,22; 46,11; 51,8.

¹⁰⁴ Srov. SKEHAN, W. Patrick, DI LELLA, A. Alexander. *The Wisdom of Ben Sira*. New York: Doubleday, 1987, s. 441.

¹⁰⁵ Sír 38,2.

¹⁰⁶ Sír 38,4.

¹⁰⁷ 2Pa 16,12.

¹⁰⁸ Srov. COPPES, L. J. „שׂרַף“, in HARRIS, Laird R. (ed.). *Theological Wordbook of The Old Testament*. Chicago: Moody Publishers, 1980.

¹⁰⁹ Sír 38,9-11.

¹¹⁰ Srov. OEMING, Manfred. *Medizin für die Seele?* in: *Bible heute*, 2 Quartal 2010 (182), s. 8-10.

¹¹¹ Sír 38,14.

„On sám dal lidem vědění, aby byl oslavován pro své obdivuhodné skutky. Jimi léčí a tiší bolest, lékárník z nich připravuje lék, aby jeho skutky nevymizely a na zemi aby byl stále jeho pokoj.“¹¹²

„On sám“, tedy Hospodin obdařil lid jak věděním tak vším co je ku pomoci lékařům. Ovšem není jasné, kdo je podmíněm u sdělení, kdo léčí, zda Bůh či lékař.¹¹³ Nemocný má uctít jak Hospodina tak vzdát patřičnou úctu lékaři.¹¹⁴ Text končí slovy „kdo hřeší před tím, kdo je tvůrcem, ať padne do rukou lékaře“¹¹⁵. Nemoc je zde provolávána jako trest.¹¹⁶

4.3.3. Nemoc

Starozákonní lid vnímal zdraví a nemoc na kolektivní úrovni, a to jako požehnání či prokletí. Nemoc měla přímou souvislost s hříchem.¹¹⁷ Slib požehnání, dar plodnosti, dar zdraví a dlouhověkosti aj. je důsledkem dodržování zákona.¹¹⁸ Zákoník svatosti a Deuteronomium rozvádí seznamy požehnání a prokletí podrobněji, a to jako zachování či nezachování smlouvy.¹¹⁹ Specifikem Levitikum je, že veškeré rány nejsou vnímány jako trest vedoucí ke smrti, nýbrž jako cesta vedoucí k nápravě.

Zdraví a nemoc jsou vnímány na základě vztahové povahy, to znamená, že se v nich odráží vztah mezi člověkem a Bohem, případně mezi národem a Bohem. Vztah se dá vyjádřit slovy Písma: „Jestliže opravdu budeš poslouchat Hospodina, svého Boha, dělat, co je v jeho očích správné, naslouchat jeho přikázáním a dbát na všechna jeho nařízení, nepostihnu tě žádnou nemocí, kterou jsem postihl Egypt. Neboť já jsem Hospodin, já tě uzdravuji.“¹²⁰ Z textu plyne, že věrnost Bohu navrácí život.

Ovšem proti zkratkovitému jednání v závěrech stojí, že osobní provinění rovná se trestu v podobě nemoci či utrpení. Proti tomuto přesvědčení se vymezuje kniha Jób, kde utrpení je oproštěno od osobního jednání.

---

¹¹² Sír 38,6-8.

¹¹³ Srov. BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 120.

¹¹⁴ Srov. Sír 38,1.12.

¹¹⁵ Sír 38,15.

¹¹⁶ Srov. Dt 28,58-61.

¹¹⁷ Ve Starém zákoně nalezneme čtyři základní výrazy pro hřích: omyl (minutí se cíle), vzpoura (vím, jak jednat, ale nečiním tak), zvrácenost (zejména v sexualitě) a bezbožnost. Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 223-225.

¹¹⁸ Srov. Ex 23,25-26.

¹¹⁹ Srov. Lv 26,3-45; Dt 28,1-68.

¹²⁰ Ex 15,26.

Rovněž kniha Tobiáš hovoří o utrpení a nemoci, kde trpí spravedlivý Tóbit...¹²¹ Utrpením není nemoc, ale narušené vztahy s okolím, a to je příčinou nemoci. Hovořit o nemoci jako zkoušce může být zjednodušující, neboť mnohé události jsou daleko komplexnější¹²² a vnímání vztahu mezi člověkem a Bohem je s určitou zkušeností posouváno na zcela jinou rovinu.

Biblické termíny pro nemoc neurčují přesnou charakteristiku nemoci, spíše popisují symptomy.

4.3.4. Shrnutí

„Nemoc a utrpení vždy patřily k nevážnějším problémům, které podrobují lidský život zkoušce.“¹²³ To člověka může vést k zoufalství, vzpouře proti Bohu, nebo může pomoci k duchovnímu růstu, ke zralosti.¹²⁴ Bůh léčí¹²⁵ a rovněž učedníci následují Krista a uzdravují¹²⁶. Sírach ukazuje spojitost mezi tělesným a duchovním rozměrem člověka. Nemoc není narušením fyzické integrity, ale narušením jak fyzické tak duchovní a sociální pohody.

4.4. Zdraví a radost, Sír 30,14-25

¹⁴Lepší je zdravý a zdatný chudák než boháč trápený neduhy těla. / ¹⁵Zdraví a svěžest je lepší než všechno zlato a statné tělo lepší než nezměrný blahobyť. / ¹⁶Není lepšího bohatství nad zdraví těla, ani potěšení nad radost srdce. / ¹⁷Lepší je smrt než trpký život a věčný odpočinek než trvalá nemoc. / ¹⁸Dobroty předložené před uzavřená ústa jsou jako pokrmy kladené na hrob. / ¹⁹Co je platná oběť modle? Vždyť nemůže jíst a nemá čich. Tak je to s tím, kdo je nemocemí stíhán od Hospodina. / ²⁰Dívá se na dobroty a vzdychá, jako si posteskně kleštěnec, když objímá pannu. / ²¹Nepoddávej se zármutku a netýrej se starostmi. / ²²Radost srdce je život člověka, veselí prodlužuje věk. / ²³Dopřávej si a potěš tak své srdce, daleko od sebe zapuď zármutek. Vždyť zármutek mnohé zahubil a žádný užitek z něho není. / ²⁴Závist a hněv ubírají dny a starost přivádí předčasně stáří. / ²⁵Rozjasněnému srdci dobře chutná, může plně vychutnat to, co jí.

---

¹²¹ Tób 2,14.

¹²² Srov. zástupné utrpení Iz 53,4-6 (Mt 8,17); rozdílné vnímání nemoci od SZ J 8,2; 9,3; nemoc jako cesta k obrácení Ž 38,5; 39,9-12; uzdravení Ž 32,5; 107,20; Mk 2,5-12.

¹²³ Srov. KKC 1500.

¹²⁴ Srov. KKC 1501.

¹²⁵ Srov. Ex 15,26.

¹²⁶ Srov. Mk 6,12-13.

4.4.1. Zdraví a radost

Tato perikopa rozebírá zdraví a radost, dobrou nebo zlou cestu životem. Sírach vychází z životní zkušenosti, která šla ruku v ruce s přesvědčením své doby.

Nejprve se pokusím objasnit pojem zdraví, jak je chápán dnes, ale rovněž i za dob Síracha. Poukáži na možné rozdíly ve vnímání a na šířku tohoto pojmu. Posléze objasňuji radost a její pramen.

Na exegezi si ukážeme dvě cesty, které Sírach ukazuje. Zkoušku, plynoucí ze vztahu k Bohu a zkoušku plynoucí z mamonu.

4.4.2. Zdraví

V této části knihy se dere do popředí skutečná hodnota zdraví ve světle trpkosti života, zakončeného nadějí. Přesto, že se zde jedná o fyzické zdraví, tak v Písmu nenalezneme jednotný ani ucelený systém jak rozumět právě fyzickému zdraví a nemoci.¹²⁷

Dnešní doba chápe zdraví jako „úplný stav fyzické, mentální a sociální pohody, a ne pouze nepřítomnost nemoci či choroby.“¹²⁸ Je tedy zřejmé, že zdraví budeme vnímat v souvislosti k nemoci, která je opakem zmíněného vztahu. V dnešní době se mnohdy setkáváme s antickou filosofickou tradicí, která člení člověka do částí tělo-duše či tělo-duše-duch. Ovšem starozákonnímu lidu i jejich textům je takovéto chápání zcela cizí.

„Starý zákon rozlišuje mezi tělesně vegetativní, emoční, racionální a volitivní stránkou člověka, avšak vždy se jedná o různé aspekty jediné psychosomatické jednoty.“¹²⁹ Přestože se ve Starém zákoně nejčastěji setkáme se slovesem *ráfá* (רפא - uzdravit), a to i ve smyslu oprav neživých předmětů, vždy jde o návrat do původního stavu. Od slovesa *ráfá* je odvozeno *marpé* (מרפא - uzdravení, zdraví). Dále máme slovo *mtom* (מתם - zdraví, integrita), odvozeno od kořene *tmm*, který označuje úplnost, celistvost, dokonalost. Tyto slovní kořeny ukazují na široké pojetí zdraví.¹³⁰ Nejvíce to

---

¹²⁷ Srov. WILKINSON, John. *The Bible and Healing: A Medical and Theological Commentary*. Edinburg: Eerdmans Publishing Company, 1998, s. 9-11.

¹²⁸ *Constitution of the World Health Organization. Preamble*. [<http://apps.who.int/gb/bd/PPF/bd47/EN/constitution-en.pdf?vn=1>].

¹²⁹ MACKERLE, Adam. *Zdraví v Bibli. Antropologicko-teologický nástin tématu*. In *Communio. Mezinárodní katolická revue*. Sv. č. 71, 2/2014. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 48.

¹³⁰ Srov. Mal 3,20; Ž 38,4.

vystihuje hebrejské שלום - *šálóm*, pokoj, usmíření, úplnost, dokonalost, neporušenost, bezpečí, štěstí, blaho aj.¹³¹

4.4.3. Radost

Vedle několika hebrejských pojmů, které jsou natolik příbuzné, že jen těžce nalézáme rozdíl, Septuaginta užívá nejčastěji slovo „*chara* (radost, to je to, co blaží a strhuje k veselí, úplná bezstarostnost a zářící sdílnost, srov. L 15,6.9), *chairein* (radovat se), *synchairein* (radovat se spolu, L 1,58; 15,6), *eufrainein* (rozradostnit se, Zj 18,20) nebo *charis* (přízeň, milost; ale také vděčnost, radost, Fm 7).“¹³² Není pochyb o tom, že radost je vlastním rysem zbožnosti,¹³³ je silou, oporou v Hospodinu. Radost tedy vyvěrá ze vztahu k Bohu. Jakmile starozákonní člověk ztratí vědomí Hospodinovy přítomnosti, ztrácí i radost.¹³⁴ Bůh je tedy zdrojem a nositelem radosti.¹³⁵ Radost je, jak ostatně napovídá i staroindické „*radhayati*“, to, co „nechává prospívat“¹³⁶. Pravou radost člověk nalézá v Bohu a v jeho přízni, a poté z užitku, který z ní plyne (všechno souvisí se vším).

4.4.4. Starozákonní pohled na zdraví a radost

„Lepší je zdravý a zdatný chudák než boháč trápený neduhy těla. Zdraví a svěžest je lepší než všechno zlato, a statné tělo lepší než nezměrný blahobyť. Není lepšího bohatství nad zdraví těla, ani potěšení nad radost srdce.“¹³⁷

Blaho, plodnost, síla, poslušnost, spravedlnost a dlouhověkost, šest základních aspektů starozákonního zdraví.¹³⁸ Ideál muže sestává ze statečnosti, hbitosti, fyzické síly, zkušenosti v boji, schopnosti rozlišovat slova.¹³⁹ Fyzická stránka člověka je zde stavěna do popředí a tvoří to, co je ideálem. „Teprve nejmladší texty Starého zákona (např. Kniha moudrosti) zmíní možnost, že by fyzický stav mohl být jako součást ideálního člověka druhotný a ne příliš důležitý.“¹⁴⁰ Přesto se zde vynořuje zkušenost a

¹³¹ Srov. STENDEBACH, Franz Josef. שלום. in BOTTERWECK, G. Johannes, RINGGREN Helmer, FABRY, Heinz-Josef (eds.). *Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament*. Sv. 8. Stuttgart: Kohlhammer, 1995, sl. 17.

¹³² NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 773.

¹³³ Srov. Ž 104,31; Dt 30,3; Iz 62,5; Sof 3,17.

¹³⁴ Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*, s. 773.

¹³⁵ Srov. Mk 2,18-22; Mt 5,10-22, protože on a Otec jsou jedno, J 3,25; 8,16; 10,15.

¹³⁶ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*, s. 576.

¹³⁷ Sír 30,14-16.

¹³⁸ Srov. WILKINSON, John. *The Bible and Healing: A Medical and Theological Commentary*, s. 11-16.

¹³⁹ Srov. 1S 16,18.

¹⁴⁰ MACKERLE, Adam. *Zdraví v Bibli. Antropologicko-teologický nástin tématu*, s. 49.

volba. Člověk, který je trápený neduhy těla, nekoná tak jak má konat, odvrátil od Hospodina svou tvář. Zárukou zdraví je návrat k Hospodinu, který plyne z dodržování zákona.¹⁴¹ Lepší zdraví než neduhy těla, lepší svěžest než zlato, lepší radost srdce. Rada je zřejmá, a aby jí bylo dosaženo, musíme přitakat Hospodinu.

Lepší smrt než trpký život, věčný odpočinek než nemoc, která je stálá. Však i jídla, která jsou předkládána před nemocného, ztrácí smysl, když nejsou pozřena. Pokud se člověk nepřikloní k Bohu a nenalezne u něj milost, snad by bylo lépe, kdyby nežil. Jaký užitek by měl jeho život, když by jen strádal?¹⁴²

Kdo je nemocemi stíhán od Hospodina pro svůj hřích (minutí se cíle, omyl, vzpouru či snad bezbožnost), nemůže a nenalezne klid. Jako kleštětec, který nezmění svůj osud, jako dobroty, které jsou kladeny modlám bez užitku, tak člověk, který se odvrátil od Hospodina a nenavrátil se, nenalezne pokoj.

„Nepoddávej se zármutku a netýrej se starostmi. Radost srdce je život člověka, veselí prodlužuje věk.“¹⁴³ Není náhodou, že tyto verše jsou zasazeny právě do této části kapitoly. Předchozí verše hovoří o tom, že bohatství není tak cenné jak se může zdát. Zlato, i přesto, že se třpytí, nemá takovou hodnotu, jak si mnozí myslí. Máme rádi své hříchy, a proto se je snažíme omluvit, namísto snahy je odstranit. Pokud se vzdáme hříchu, mamonu či jiné podstatné závislosti, tak než dojde k uzdravení, člověk se rmoutí. Avšak pevným bodem, o který se můžeme opřít, je Bůh.

Má-li problém řešení, není třeba si dělat starosti, a pokud problém řešení nemá, ani tehdy není třeba si dělat starosti. Člověk nemá propadat zármutku, ale spoléhat se na Boha. Radost srdce je přece život člověka, a radost pramení ze vztahu s Hospodinem. On je pravda, cesta i život.¹⁴⁴ Veselí prodlužuje věk, a to díky přitakání Hospodinu. Starozákonní člověk chápal radost vždy ve vztahu k Hospodinu a jeho přitakání člověku, a to na základě lidských skutků.

„Dopřávej si a potěš tak své srdce.“¹⁴⁵ Septuaginta zde má („dopřávej si“, ekumenický překlad) výraz „*apata*“ (απατα). „Odchylné znění vzniklo nejspíše opisovačskou nepozorností a záměnou slovesa *agata* přepsaného v *apata*.“¹⁴⁶

---

¹⁴¹ Srov. Ex 23,25.

¹⁴² Srov. Sír 30,17-20.

¹⁴³ Sír 30,21-22.

¹⁴⁴ Srov. J 14,6.

¹⁴⁵ Sír 30,23.

¹⁴⁶ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*, s. 161.

Nelze si nepovšimnout, že i přes skutečnost, že ekumenický překlad uvádí již zmíněné „dopřávej si“, tak za pomoci etymologie můžeme rovněž říci: buď nakloněn (životu), ochutnávej, měj rád, přijímej.¹⁴⁷

Mrzutost a starost zničila mnoho lidí. Do popředí se dere to, co přiživujeme. Proto se člověk má odvrátit od toho, co ničí. Pak naše srdce nalezne klid a veselému srdci dobře chutná.

4.4.5. Shrnutí

Sírach ve verších 30,14-25 vyzdvihuje důležitost zdraví a radosti pro život člověka za nejdůležitější. Radost je zdrojem života, naproti tomu zármutek člověka ničí. Verš 19 je jakýmsi můstkem k teologickému zdroji radosti, zdraví, nemoci i zármutku, kterým je v kontextu celého Písma Hospodin, ale rovněž člověk ve vztahu k němu. Primárním zdrojem radosti a zdraví je Hospodin, a radost z něj je zdrojem síly. Podle Sírachova přesvědčení Hospodin odvrací nemoc od těch, kdo k němu přilnou a dodržují jeho zákony. Radost tedy vyvěrá ze vztahu k Bohu. Jakmile starozákonní člověk ztratí vědomí Hospodinovy přítomnosti, ztrácí i radost a to se může někdy stát skutečnou životní zkouškou.

4.5. Spoléhání na člověka a na Boha, Sír 11,1-1

¹Poníženému pozvedne jeho moudrost hlavu a usadí ho mezi velmoži. / ²Nechval člověka pro jeho krásu a nepohrdej nikým pro jeho vzhled. / ³Včela je sice malá mezi létajícími tvory, ale to, co dává, je ze všech nejsladší. / ⁴Nebud' domýšlivý na oděv, který oblékáš, a nevynášej se, budeš-li oslavován; neboť obdivuhodné jsou skutky Hospodinovy, lidem však zůstávají skryty. / ⁵Mnozí vládcové byli donuceni usednout na zem, a korunu dostal ten, na něhož nikdo nepomyslel. / ⁶Mnozí vladaři byli velmi potupeni a mužové proslavení byli vydáni na milost cizincům. / ⁷Neobviňuj, dokud nevyšetříš vinu, napřed hled' pochopit, potom kárej. / ⁸Dokud jsi nevyslechl, neodpovídej, neskákej nikomu do řeči. / ⁹Nehádej se o to, do čeho ti nic není, a nevměšuj se do rozepře hříšníků. / ¹⁰Synu, nepouštěj se do mnoha podniků najednou; vezmeš-li jich na sebe příliš, nezůstaneš bez viny; třebaže se budeš honit, nestihneš to, a dáš-li se na útěk, neunikneš. / ¹¹Někdo se pachtí, namáhá a spěchá, a má tím větší

¹⁴⁷ Srov. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*, s. 537.

nedostatek. / ¹²Někdo byl váhavý, potřeboval pomoc, chyběla mu síla, chudoby měl nadbytek, ale Hospodin na něj pohlédl dobrotivým okem. Pozvedl ho z jeho ponižení, / ¹³vyvýšil jeho hlavu, takže mnozí nad ním užasli. / ¹⁴Dobro i zlo, život i smrt, chudoba i bohatství, to vše je od Hospodina. / ¹⁷Dar Hospodinův setrvá při zbožných a jeho přízeň bude přinášet zdar na věky. / ¹⁸Někdo bohatne šetrností a chamtivostí, ale toto je pak podíl, jímž bude odměněn: / ¹⁹Řekne si: "Konečně si mohu odpočinout, nyní budu hodovat ze svého majetku", ale neví, kdy mu uplyne vyměřený čas, a to, co měl, zanechá jiným a umře.

4.5.1. Náhled

V této kapitole je jistě několik důležitých poznatků o životní zkoušce. Přesto je uvádím jen okrajově, a to z důvodu zaměření se na zkoušku ve vztahu k dobru a zlu, ve světle verše, č. 14. („*Dobro i zlo, život i smrt, chudoba i bohatství, to vše je od Hospodina.*“). Na takovémto pozadí se jakákoli životní zkušenost, zkouška či událost stává pro člověka uchopitelnou přes její náročnost a naopak, bez vědomí smyslu událostí ve vztahu k Hospodinu se zkoušky stávají mnohdy neuchopitelné, a beze smyslu.

4.5.2. Náhled na životní zkoušky

Moudrost, rozumnost, rada, pokora a neuchopitelnost cest Božích. To vše v prvních pěti verších. Člověk velmi lehce podléhá svému zraku a má sklon soudit druhé na základě prvního dojmu.¹⁴⁸ Životní zkušenost zde ovšem velí jinak, právě proto Sírach upozorňuje na tuto zkušenost, která se stává zkouškou pro člověka, který zakouší nové. Ať už jde o vztah k lidem či věcem. Tělesná krása, nádherný oděv nejsou zárukou lidského charakteru ani hodnoty člověka.

Následující verš č. 4. se dochoval ve dvojím znění, a to značně odlišném, i když základní směr je stejný. „Řecké znění je zaměřeno spíše na zahleděnost osloveného na vlastní osobu: ‚Nebud’ domýšlivý ... nevynášej se...‘, kdežto hebrejský text má na mysli jeho vztah k tomu druhému.“¹⁴⁹ Verš pátý je na tom obdobně kdy se v řeckém znění píše: „Mnozí vládcové byli donuceni usednout na zem.“¹⁵⁰ Hebrejský text uvádí:

---

¹⁴⁸ Sír 11-2.

¹⁴⁹ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*, s. 134.

¹⁵⁰ Tamtéž.

„Mnoho ponížených usedlo na trůn.“¹⁵¹ Rozdíly s odstupem času vysvětlit nejde, nicméně zkušenost hovoří o pokoře a nevyzpytatelnosti Božích cest.

Šestý až desátý verš ukazuje životní zkoušku ve zdrženlivosti našich soudů a projevech vůči bližnímu. Poukazuje na důležitost v naslouchání druhému a hlavně, aby se člověk vyhnul hříšnému a rozepře s ním. Tak si má člověk počínat v celém životě.

Verše deset až třináct v sobě ukrývají nesrovnalosti v překladech hebrejského a řeckého textu,¹⁵² nicméně s největší pravděpodobností Sírachovcovi šlo o varování člověka před zbytečným pachtěním, které vede spíše k záhubě než k prospěchu.

4.5.3. Dobro a zlo

„Dobro i zlo, život i smrt, chudoba i bohatství, to vše je od Hospodina.“

Kolikrát v životě jsme slyšeli, že to či ono je dobré nebo zlé. Pokud se rozhodneme pro jednu z variant, nejsme schopni znát dopředu její dopad. Všichni máme představy o dobru a zlu a měli bychom se přiklánět vždy k dobru.

Lze na základě spokojenosti, příjemnosti, blaha... stanovit, co je dobré a to co se tomuto pravidlu přičí zlé? Potom bychom měli každý okamžik, který nás nutí překročit sebe samé, měli označit za zlí. Otázka zla a co je to zlo nemusí být tak zjednodušeně zodpověditelná jak se může zdát. Ne všichni vycházíme ze stejných předpokladů, dělí nás kulturní rozdíly, náboženské, sociální, a to jak v celku, tak i v rámci sociálního étosu. Za dob Síracha tomu nebylo jinak. Pokud popíráme Boží přítomnost (tedy Dobro), pak nás přeci nemůže překvapit přítomnost zla a utrpení. Přesto v každém člověku přítomnost zla vyvolá pocit, že je to špatně. Člověk má tedy v sobě implikovanou představu, že tu je nějaký řád, který vede k dobru, že to co se stalo nebo to co se děje je špatné. Písmo se na tuto skutečnost reaguje proroky. Zvláště proroci předpovídali jménem Božím zlé svému lidu¹⁵³. Dokonce, to vypadá tak, že někdy sám Bůh nebrání v odpadnutí člověka ve víře jen proto, aby jej přivedl k rychlejšímu nalezení pravdy, poznání falešné cesty a tím k pokání. Jak u Síracha tak i jinde v Písmu nalezneme, že od Boha pochází dobré a zlé.¹⁵⁴ Jób je rovněž přesvědčen, že zlo pochází od Hospodina. Samozřejmě je to právě kniha Job, která v SZ zaujme na první pohled. Liší se formou i obsahem, chce sdělit běh jednoho života, přičemž Jobův úděl je „zkouška“ od Hospodina. Pokud zlo tedy pochází od Hospodina, jaký má smysl a je

---

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Srov. BÍČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*, s. 135.

¹⁵³ Srov. Jr 6,19; 11,10nn. Mi1,12.

¹⁵⁴ Srov. Iz 45,7.

opravdu zlé v tom smyslu v jakém jej chápeme? Tomáš Halík se ptá i odpovídá: „Co s bolestí, utrpením a smrtí, které otrásají naším ‚smyslem pro smysl‘, frustrují naši potřebu rozumět smyslu událostí kolem nás? Nebyl to případ Jobův, kterého snad víc než ztráta majetku a blízkých a svrbění vředů sužovalo právě to ‚vypadnutí ze smyslu‘ ... nemožnost najít v celé své zbožné moudrosti odpověď na otázku ‚proč – a proč právě já?‘ Setkání se zlem, utrpením, smrtí v nás vyvolává pocit absurdity a budí protest – jaký je duchovní, náboženský smysl tohoto protestu?... Odkud pramení naše rozhořčení tváří v tvář utrpení, ne-li z hluboce zakořeněné představy, že skutečnost má být k nám dobrá, přátelská, spravedlivá a milosrdná? Ale proč by taková měla být?“¹⁵⁵ Zlo, utrpení, bolest, Sírach si byl vědom skutečnosti, že ani jedno řešit nelze. To zásadní, oč jde (zejména v utrpení), není utrpení samo, nýbrž Bůh a představy o něm. „Utrpení zbožných se nedá vysvětlit a Bůh nemůže být pohnán k morální zodpovědnosti za lidské trpení právě proto, že Bůh je Bůh a stojí zcela mimo lidské morální kategorie.“¹⁵⁶

Sírachovcovi i naše dějiny jsou příkladem toho, jak dokáží být lidé krutí a ve jménu dobra přinášet zkázu a neštěstí a pomocí zlého chtít nastolit mír. Sírach tímto veršem vedl lid k přijetí životních událostí tak jak přicházejí. Je to právě zkušenost dobra a zla, která vede lidi k poznání smyslu. Dobro a zlo je zároveň prožitkem přízně a nepřízně, prokletí či požehnání. Do této životní zkušenosti vstupuje Hospodin jako vykupitel, zachránce a spasitel, ve světle Hospodinově člověk zakouší onu zkušenost dobrého a zlého. Můžeme tedy říci, že zkušenost s dobrem a zlem může přivést člověka k pochopení. Životní zkouška v podobě zakoušení zla a dobra nemá vést k rezignaci s tím, že je to úděl Hospodinův, ale má vést člověka k postoji.

Celoživotní úděl člověka od prvotního hříchu spočívá právě v tom, aby se člověk nenechal zmást zlem, zkazit, přivést k rezignaci. Nýbrž aby našel cestu zpět k Hospodinu za pomoci zkoušek. Jsou to právě dobré i špatné zkušenosti co člověka v životě posouvají a vedou k moudřejšímu jednání. Sírach nevěděl kam ta či ona zkušenost povede, ale věděl, že ve světle Boží velikosti vše má svůj smysl.

Následující verše 15 a 16 jsou součástí jen některých řeckých rukopisů, „pro které je podklad i v hebrejských zlomcích knihy: ‚Moudrost, rozvaha a znalost Zákona pocházející od Hospodina, láska a cesty dobrých skutků jsou od něho. Bloudění a

¹⁵⁵ HALÍK, Tomáš. *Co je bez chvění, není pevné*, Praha 2002, s. 245 – 260.

¹⁵⁶ GILLMAN, Neil. *Vzkříšení a nesmrtelnost v židovském myšlení*, Praha 2007, s. 72.

temnota byly stvořeny pro hříšníky, kdo se chvástají zlem, ve zlu zestárnou.‘ Oddíl končí připomínkou, jak nerozumné je pachtit se po celý život za mamonem, kterého člověk případně nakonec stejně ani neužije. Je to stejný obraz, jaký známe i z Ježíšova podobenství o boháči a jeho přestavěné stodole (L 12,16-30).“¹⁵⁷

Verše 17 až 19 přináší ujištění, že Hospodin je věrný svému lidu a jeho přitakání člověku, zůstává s těmi, co jsou věrni Hospodinu. Rovněž se zde do veršů promítá životní zkušenost s pachtěním se za mamonem a pomíjivostí lidského života.

4.5.4. Shrnutí

Životní zkušenosti vybízí k postojům, které jsou rovněž samy o sobě životní zkouškou. Zkouškou ve formě vztahu k člověku a k Hospodinu.

Nechval pro krásu, nepohrdej pro vzhled, neobviňuj, nehádej se. Všechny tyto rady zaměřené k člověku mají za cíl jedno jediné, a to znovunalezení svobody v Hospodinu, Sírach tímto poučením projevoval snahu pomoci člověku na cestě připodobnění se Hospodinu. Byl si vědom zaslepenosti člověka, který neuváženě hodnotí a vynáší soudy nad druhými. Vnímání dobra a zla tak stojí mimo náš rámec chápání a nemůžeme Boha hnát k morální zodpovědnosti, protože Bůh je právě Bůh a stojí zcela mimo naše morální kategorie.

4.6. Chvála moudrosti, Sir 24,1-9

¹Moudrost bude chválit sama sebe a uprostřed svého lidu dojde oslavy. / ²Ve shromáždění Nejvyššího otevře svá ústa a promluví před jeho zástupy: / ³„Vyšla jsem z úst Nejvyššího a jako mlha jsem zahalila zemi. / ⁴Na výsostech jsem přebývala, můj trůn je na sloupu oblakovém. / ⁵Obvod nebes jsem sama obešla a prošla i nejhlubší propasti. / ⁶Ve vlnách moře i po celé zemi a v každém lidu a národu jsem vládla, / ⁷mezi těmi všemi jsem hledala odpočinek a toho, v jehož dědictví bych mohla přebývat. / ⁸Tehdy mi Stvořitel všehomíra dal příkaz, ten, který i mne stvořil a našel místo pro můj stan, mi řekl: ‚V Jákobovi přebývej a v Izraeli měj své dědictví!‘ / ⁹Před počátkem věků mě stvořil a nepominu navěky.

---

¹⁵⁷ BÍČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*, s. 135.

4.6.1. Chvála moudrosti

Vrchol a střed knihy. Sírach tu představuje moudrost, která mluví o sobě. Navzdory tomu, že chvála moudrosti ve 24. kapitole má počet veršů 1-22, který odpovídá počtu písmen hebrejské abecedy, tak pro naši potřebu uijeme prvních 9. veršů. Ukážeme, jak je možné vnímat moudrost a důležitost pro Síracha ve světle životních zkoušek.

4.6.2. Moudrost

U moudrosti ve Starém Zákoně docházelo k personifikaci, hlavně po babylónském zajetí, kdy hrozil polyteismus.¹⁵⁸ Přesto, že existují různé hypotézy, zaměříme se na personifikaci moudrosti jako osoby. Ve Starém zákoně je Moudrost představována jako osoba.¹⁵⁹ Na skutečnost, že se Sírach inspiruje starozákonními texty, které jsou starší a představují jeden z vrcholů starozákonní reflexe nad tajemstvím moudrosti, poukazuje rovněž i C. V. Pospíšil.¹⁶⁰

4.6.3. Chvála moudrosti

Přesto, že se Moudrost ujímá slova hned ze začátku, bude chválit sebe sama, dojde oslavy, svá ústa otevře ve shromáždění Nejvyššího, tak u Síracha jde především o personifikaci moudrosti, která není rozhodně totožná s Bohem.¹⁶¹ Zmínka o zahalení země ve třetí verši, „připomíná tím údaj ze stvořitelské zprávy, že nad vodami vznášel se Duch Boží“ ve čtvrté verši.¹⁶²

4.6.4. Shrnutí

Moudrost oslovuje liturgické shromáždění a poukazuje na svůj Božský původ, univerzálnost a vládu. Rovněž nelze opominout skutečnost, že má přebývat mezi lidmi a usídlit se v Izraeli. Životní zkouškou, se pro Síracha stává cesta za moudrostí.

---

¹⁵⁸ Srov. Výklady ke Starému Zákonu: Jób až Píseň písni. 2. vyd., v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 613.

¹⁵⁹ Srov. Př 1,20-33; 3,16-19 a 8-9,12.

¹⁶⁰ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie. Praha: Krystal OP, 2007, s. 170-1.

¹⁶¹ Srov. BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*, s. 152.

¹⁶² Tamtéž.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl, ukázat životní zkoušky, o kterých pojednává kniha Sírachovcova. Dále jsme chtěli poukázat na řešení, která nabízí, v životních zkouškách.

Nepodařilo se najít systematický klíč, podle kterého by Sírach vybíral životní zkoušky. Došli jsme k závěru, že Sírach vidí, jako řešení životních zkoušek, život v bázni Boží a ve věrnosti dodržování Zákona.

Používali jsme česko-jazyčnou literaturu a slovníky. Především biblický, etymologický a psychologický. A bylo by zajímavé nahlédnout na jiné náboženské systémy, jak vnímají životní zkoušku. Zpětný pohled na použitou metodu je kritický ve smyslu malého náhledu do dějin období Síracha a dějin všeobecně, pro lepší pochopení životní zkoušky v kontextu doby.

Při zpracovávání této práce jsme vycházeli z rešerše odborné literatury, z biblických komentářů, slovníků a to dostupné v češtině, rozšířené o monografii v anglickém a německém jazyce. Problémem zůstává velký nedostatek monografie ke knize Síracha, a to jak v českém jazyce, tak v literatuře cizojazyčné.

Práce mě poskytnula vhled do období Síracha. Uvědomil jsem si náročnost zpracovávání odborné literatury a práce s biblickými texty. Uvědomuji si, že práce by chtěla celkovou jazykovou analýzu hebrejského a řeckého jazyka, která by však překračovala možnosti bakalářské práce i mé osobní.

Seznam literatury

- BALABÁN, Milan. *Hebrejské myšlení*. Praha: Hermann a synové, 1993.
- BENEŠ, Jiří. *Nevystižitelný Bůh?* Praha: Vyšehrad, 2010.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2001.
- BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu V*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- BROWN, E. Raymond, FITZMYER, A. Joseph, MURPHY, E. Roland (eds.). *The New Jerome Biblical Commentary*. Student Edition. London: Geoffrey Chapman, 1994.
- Filosofický slovník*. Praha: Nakladatelství svoboda, 1985.
- FRANKL, Viktor E., LAPIDE, Pinchas. *Bůh a člověk hledají smysl*. Brno: Cesta, 2011.
- GILLMAN, Neil. *Vzkříšení a nesmrtelnost v židovském myšlení*, Praha: Vyšehrad, 2007.
- HALÍK, Tomáš. *Co je bez chvění, není pevné*, Praha: Lidové noviny, 2002.
- HARRIS, Laird R. (ed.). *Theological Wordbook of The Old Testament*. Chicago: Moody Publishers, 1980.
- HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004.
- HELLER, Jan. *Na čem mi záleží*. Praha: Vyšehrad, 2009.
- HORÁČEK, Filip, CHLUP, Radek. *Učebnice klasické řečtiny*. Praha: Academia, 2012.
- HŘEBÍK, Josef. *Moudrost ve Starozákonním Izraeli*. Teologické texty, 2009, č. 3.
- JENNI, Ernst a Claus WESTERMANN. *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. Gütersloh: Kaiser, 1994.
- Jeruzalémská Bible, Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. Praha: Krystal OP, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Mít pro co žít*. Praha: Návrat domů, 1994.
- LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981.
- MACKERLE, Adam. *Zdraví v Bibli. Antropologicko-teologický nástin tématu*. In *Communio. Mezinárodní katolická revue*. Sv. č. 71, 2/2014. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956.

- OEMING, Manfred. *Medizin für die Seele?* in: *Bible heute*, 2 Quartal 2010 (182), s. 8-10.
- OPOČENSKÁ, Jana. *Zpovzdálí se dívaly také ženy*. Praha: Kalich, 1995.
- PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. Praha: Kalich, 1997.
- PLATÓN. *Spisy III. Euthydémos 281-283*. Praha: Oikoymene, 2003.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Praha: Krystal OP, 2007.
- PRUDKÝ, Martin. *Genesis 22*. *Křesťanská revue*, 1990, roč. LVII, č. 4.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Praha: LEDA, 2015.
- Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs*. Duo volumina in uno. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1979.
- SKEHAN, W. Patrick, DI LELLA, A. Alexander. *The Wisdom of Ben Sira*. New York: Doubleday, 1987.
- STENDEBACH, Franz Josef. שלומ. in BOTTERWECK, G. Johannes, RINGGREN Helmer, FABRY, Heinz-Josef (eds.). *Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament*. Sv. 8. Stuttgart: Kohlhammer, 1995.
- WIESEL, Elie. *Bible: Postavy a příběhy*. Praha: Sefer, 1994.
- WILKINSON, John. *The Bible and Healing: A Medical and Theological Commentary*. Edinburg: Eerdmans Publishing Company, 1998.